

Regiovisie Geweld in afhankelijkheidsrelaties

Veilig thuis in de Vallei
2020 - 2024

**“Er is maar 1 iemand nodig
om de cirkel van geweld te
doorbreken. En iedereen kan
die ene zijn. Die ene
hulpverlener, die ene leraar,
die ene buurvrouw of die ene
wethouder.”**

**Samen maken wij het
verschil!**

Mevrouw L.D. de Brito
Wethouder Wageningen

Mevrouw H.E. van Dijk-van Ommering
Wethouder Scherpenzeel

De heer H. Dijksterhuis
Wethouder Nijkerk

De heer P.J.T. van Daalen
Wethouder Barneveld

De heer L. Meijer
Wethouder Ede

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Omvang van geweld in afhankelijkheidsrelaties	6
3. Regiovisie 2020 – 2024.....	7
4. Actielijnen.....	8
4.1. Actielijn 1: Eerder en beter in beeld	8
4.2. Actielijn 2: Stoppen en duurzaam oplossen	14
4.3. Actielijn 3: Specifieke groepen.....	18
5. Financiering	21
6. Uitvoeringsagenda	22

1. Inleiding

Een veilig thuis in de Vallei

Geweld in afhankelijkheidsrelaties is één van de omvangrijkste geweldsvormen in onze samenleving. Er zijn verschillende vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties zoals partnergeweld, kindermishandeling, ouderenmishandeling, eerge relateerd geweld of financiële uitbuiting. Kenmerk van het geweld is dat er een afhankelijkheidsrelatie is tussen slachtoffer en pleger. Dan kan het gaan om relationele afhankelijkheid, economische afhankelijkheid, zorgafhankelijkheid of een combinatie daarvan. Deze vormen van geweld komen voor in alle sociaal -economische klassen en binnen alle culturen in de Nederlandse samenleving. Slachtoffers zijn in de meeste gevallen vrouwen en kinderen, maar het treft ook mannen, ouders en ouderen.

Als een mens zich ergens veilig moet kunnen voelen dan is dat wel thuis. Iedereen heeft recht op een veilige thuisbasis. De Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) en de Jeugdwet geeft gemeenten de verantwoordelijkheid voor het voeren van beleid ter bestrijding van geweld in afhankelijkheidsrelaties

Er gebeurt al veel maar de problematiek blijkt hardnekkig. Met deze Regiovisie geven we een nieuwe impuls aan ons lokaal en regionaal beleid. Daarin kunnen alle partijen hun verantwoordelijkheid nemen in de aanpak van dit maatschappelijk probleem. De gemeenten Barneveld, Ede, Nijkerk, Scherpenzeel en Wageningen werken hierin samen: lokaal waar het kan, samen waar het moet en altijd in samenhang

Terugblik Regiovisie 2014 – 2018

In de nieuwe Wmo is opgenomen dat alle centrumgemeenten in samenspraak met hun regiogemeenten een regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling opstellen, als onderdeel van het Wmo beleidskader. Doel van het opstellen van de regiovisie is de samenwerking tussen centrumgemeenten en regiogemeenten te versterken, verantwoordelijkheden te verhelderen en gezamenlijk de doorlopende lijn van preventie tot nazorg te organiseren¹. Centrumgemeente Ede heeft samen met de regiogemeenten hier uitvoering aangegeven en destijds Regiovisie aanpak van geweld in huiselijke kring 2014-2018 opgesteld. Aanvullend heeft de regio in 2017 het Manifest Meldcode uitgebracht waarmee een impuls werd gegeven tot het gebruik van de Meldcode geweld in afhankelijkheidsrelaties.

Er is de afgelopen jaren veel in gang gezet. Dat geeft een goede basis om op te bouwen; er is geïnvesteerd in het gebruik van de Verwijsindex, er zijn vele aandachtsfunctionarissen aangesteld en getraind, er is aandacht gegeven aan de verbeterde Meldcode. En er zijn vele netwerkbijeenkomsten, trainingen voor professionals en vrijwilligers georganiseerd.

Nu, vijf jaar later, is voor alle betrokken partijen duidelijk dat geweld in afhankelijkheidsrelaties nog steeds onderdeel is van onze samenleving. We slagen er onvoldoende in om geweld in afhankelijkheidsrelaties te voorkomen en terug te dringen. Dat is niet alleen zo in de West Veluwe Vallei, maar ook landelijk. Midden 2018 is door de VNG, samen met Veiligheid en Justitie en VWS, het meerjarenprogramma “Geweld hoort nergens thuis” gepresenteerd. Gemeenten gaan samen met het Rijk de strijd aan tegen huiselijk geweld. De nieuwe Regiovisie West Veluwe Vallei 2020-2024 biedt de mogelijkheid om de eerdere samenwerking verder te brengen, zowel op bestuurlijk als op uitvoerend niveau.

Programma Geweld Hoort Nergens Thuis

Het nationale meerjarenprogramma “Geweld hoort nergens thuis” loopt tot 2022. De ambitie van dit programma is om; geweld in afhankelijkheidsrelaties terug te dringen, de schade ervan te beperken en zo de cirkel van geweld, de overdracht van generatie op generatie, te doorbreken. Deze doelstelling wordt door de West Veluwe Vallei volledig onderschreven.

Het programma heeft deze ambities uitgewerkt in drie actielijnen:

1. Geweld in afhankelijkheidsrelaties eerder en beter in beeld te hebben;
2. Geweld in afhankelijkheidsrelaties te stoppen en duurzaam op te lossen;
3. Specifieke doelgroepen met specifieke problemen extra aandacht te schenken.

In de Regiovisie West Veluwe Vallei 2020-2024 worden de actielijnen uit dit landelijke programma vertaald naar een lokale visie. Hierbij worden de nieuwe ontwikkelingen als de aanscherping van de Wet Meldcode, de radarfunctie Veilig Thuis en de ontwikkeling van MDA++ meegenomen. Hierbij is er nog veel winst te behalen met preventiever werken, nog beter samenwerken en nog beter signaleren op lokaal niveau. Samenwerken en deskundigheid zijn nadrukkelijke randvoorwaarden in de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties.

¹ Kamerbrief Staatssecretaris van VWS van 14 december 2011 & WMO 2015

Noodzakelijke samenwerking

De aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties dient zowel vanuit de verbinding met het sociaal domein als ook vanuit de verbinding met veiligheid te worden opgepakt. Samenwerking tussen de verschillende domeinen is essentieel. Actieve inzet van alle gemeenten is hierbij noodzakelijk. Elke gemeente hoort de aanpak zo te organiseren dat problemen zoveel mogelijk worden voorkomen of worden aangepakt voordat er überhaupt sprake is van geweld in afhankelijkheidsrelaties.

Elke gemeente is zelf verantwoordelijk voor het uitvoeren van deze taken. Het belang van het uitvoeren van deze gemeentelijke taken is groot omdat daardoor gewerkt kan worden aan het voorkomen en het duurzaam beëindigen van geweld in afhankelijkheidsrelaties. De lokale (wijk)teams spelen hierin een belangrijke rol. Regionaal zijn opvangplaatsen beschikbaar voor die situaties waar dit vanwege de veiligheid noodzakelijk is. Voor mensen in een huishouden waar huiselijk geweld dreigt, zou het beter zijn als ze eerder in beeld zijn en al thuis de nodige hulp kunnen krijgen. Als we daarmee een voor hen zeer ingrijpende opname in de vrouwenopvang kunnen voorkomen, zou dat wenselijk zijn. Samenwerking in de keten huiselijk geweld en kindermishandeling lokaal en bovenlokaal is hiervoor essentieel.

Regionaal Uitvoeringsplan

De Regiovisie bepaalt de koers voor de komende jaren. Door vaststelling van deze visie stemmen gemeenteraden hiermee in. Het is van belang dat de gemeenten binnen de West Veluwe Vallei in gezamenlijke verantwoordelijkheid zorg gaan dragen voor de implementatie hiervan.

Na vaststelling van de Regiovisie door de gemeenteraden worden door de colleges van B&W de voornemens geconcretiseerd in gemeentelijke uitvoeringsplannen. Het eerste gemeentelijke uitvoeringsplan is voor de periode 2020/2021. Hierbij is de afstemming met de gehele aanpak van het sociale domein en veiligheidsdomein cruciaal. De gemeentelijke taken op het terrein van geweld in afhankelijkheidsrelaties worden hierin geborgd.

Totstandkoming

Deze Regiovisie is tot stand gekomen onder regie van de regionaal projectleider Huiselijk Geweld, in nauwe samenwerking met de ambtenaren, wethouders en ketenpartners van de West Veluwe Vallei. Er is ingezet op een breed draagvlak, waarbij gebruik is gemaakt van de expertise van verschillende belanghebbenden. Bijlage 1 bevat een lijst van de mensen en organisaties met wie is gesproken.

De Regiovisie zal het beleid voor de komende vier jaar bepalen. De Regiovisie beschrijft de gezamenlijke visie, ambities en geeft duidelijkheid over taken en verantwoordelijkheden.

2. Omvang van geweld in afhankelijkheidsrelaties

Landelijke cijfers

Geweld in afhankelijkheidsrelaties is de meest voorkomende vorm van geweld in Nederland. Jaarlijks worden in Nederland minstens 200.000 personen slachtoffer van huiselijk geweld en 119.000 kinderen worden mishandeld. Geweld in afhankelijkheidsrelaties raken alle leeftijden en alle lagen van de bevolking.

Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum heeft in opdracht van het Rijk recent onderzoek gedaan naar de prevalentie van geweld in afhankelijkheidsrelaties in Nederland². Enkele conclusies zijn:

- Ongeveer 1 op de 20 volwassenen heeft in een periode van vijf jaar wel eens met een voorval van fysiek en/of seksueel geweld in huiselijke kring te maken gehad.
- Bij een derde van de volwassen slachtoffers bleef het bij een eenmalig voorval. Bij een grote groep vond echter enkele malen of zelfs structureel geweld plaats.
- Het grootste deel van het geweld in huiselijke kring betreft (ex-)partnergeweld.
- Huiselijk geweld is genderspecifiek; meer vrouwen dan mannen zijn slachtoffer van huiselijk geweld. Vrouwen zijn voorts vaker slachtoffer van structureel geweld.
- Een vijfde van de slachtoffers praat niet over het geweld.
- Gemiddeld heeft 1 kind in een schoolklas te maken met kindermishandeling.
- Naar schatting wordt 5% van de thuiswonende ouderen boven de 65 jaar slachtoffer van mishandeling door partners, familie, huisvrienden of zorgverleners
- Jaarlijks kloppen zo'n 10.000 vrouwen met hun kinderen aan bij de vrouwenopvang voor hun veiligheid
- In 2018 zijn in de West Veluwe Vallei 27 slachtoffers van mensenhandel aangemeld voor hulp.

Cijfers Veilig Thuis

De omvang van het probleem is ook terug te zien in het beroep dat wordt gedaan op Veilig Thuis Gelderland Midden. Onderstaande tabel bevat gegevens over het beroep dat vanuit de West Veluwe Vallei wordt gedaan op Veilig Thuis Gelderland Midden. De gegevens zijn verwerkt t/m september 2019.

Regio West Veluwe Vallei	Meldingen		Ondersteuning		Onderzoeken		Tijdelijk Huisverbod	
	2018	2019*	2018	2019*	2018	2019*	2018	2019*
Barneveld	123	100	7	16	19	12	6	1
Ede	636	587	23	37	50	31	10	5
Nijkerk	131	103	4	22	10	9	4	2
Scherpenzeel	27	28	4	0	6	4		2
Wageningen	102	103	7	5	10	11	1	2
Totaal	1019	921	45	80	95	67	21	12

* Cijfers t/m september 2019

De adviesaanvragen zijn pas per 2019 te herleiden naar gemeenten van herkomst. Daarom staan hieronder het aantal adviesvragen voor de gehele regio Gelderland Midden. Ook hier zijn de gegevens verwerkt t/m september 2019.

Veilig Thuis Gelderland-Midden	2019*	2018	2017
Adviesaanvragen aan Veilig Thuis	4259	4.076	3.241

De zichtbare stijging heeft hoogstwaarschijnlijk te maken met de aangescherpte wettelijke meldcodes voor beroepsgroepen als het onderwijs, (huis)artsen, dagverblijven en sociaal werkers. Die zijn volgens de nieuwe regels verplicht om altijd melding te doen bij Veilig Thuis, ook als ze zelf hulp kunnen bieden.

De cijfers laten alleen zien wat bij Veilig Thuis terecht komt. Het is aannemelijk dat het probleem nog groter is, omdat lang niet alle slachtoffers in beeld komen.

² Syntheserapport 'De prevalentie van geweld in afhankelijkheidsrelaties in Nederland' - 2019

3. Regiovisie 2020 – 2024

Centrale visie

Iedereen heeft recht op een veilige thuisbasis. In de West Veluwe Vallei zetten we ons daarom in voor een toekomst zonder geweld. Dat doen de gemeenten niet alleen. Het voorkomen en aanpakken van geweld in afhankelijkheidsrelaties is een verantwoordelijkheid van iedereen. Het moet de norm worden dat geweld in afhankelijkheidsrelaties niet normaal gevonden wordt en uit de taboesfeer komt. Het ontwikkelen van een gedeeld normbesef is hier aan de orde: geweld in afhankelijkheidsrelaties is **niet normaal** en wordt **niet getolereerd** binnen de West Veluwe Vallei. We streven er naar om voor iedereen die met geweld in afhankelijkheidsrelaties te maken heeft of krijgt een passend hulpaanbod te realiseren. De veiligheid van slachtoffers staat in die aanpak voorop. Aandacht voor (potentiële) plegers en hun sociale omgeving is ook van belang. Voorkomen en stoppen van geweld doen we met de betrokkenen en met aandacht voor alle leefgebieden. Om het patroon van geweld te doorbreken is multidisciplinair en systeemgericht werken nodig. Dit wordt in de West Veluwe Vallei gedaan volgens de visie van Vögtlander en Van Arum: eerst samenwerken aan veiligheid, vervolgens om de oorzaken die ten grondslag liggen aan de onveiligheid aan te pakken door risicogestuurd en herstelgerichte zorg³. Ook Veilig Thuis werkt volgens deze visie.

Een toekomst zonder geweld en het duurzaam borgen van veiligheid.

In het aspect van de veiligheid zit ook de urgentie van deze visie. Het is onacceptabel dat elk jaar opnieuw de thuissituatie van naar schatting meer dan 200.000 volwassenen en meer dan 119.000 kinderen onveilig is.

Centrale uitgangspunten

- Veiligheid heeft hoge prioriteit.
- Preventie, signalering en nazorg vormen de basis van de aanpak om de geweldsspiraal van generatie op generatie te doorbreken;
- De problematiek vereist (soms) langdurige begeleiding en een systeemgerichte en integrale aanpak vanuit het principe 'één gezin, één plan, één regisseur' met waar mogelijk ondersteuning vanuit het eigen sociale netwerk.
- Lokaal als het kan, samen als het moet, maar altijd in samenhang.

Centrale ambities

In deze Regiovisie sluiten we aan bij de actielijnen uit het landelijk programma 'Geweld hoort nergens thuis':

1. Eerder en beter in beeld.
Geweld in afhankelijkheidsrelaties voorkomen of zo vroeg mogelijk signaleren en adequaat reageren.
2. Stoppen en duurzaam oplossen.
Het geweld zo snel mogelijk en duurzaam stoppen, schade beperken en herstel bevorderen, zodat nieuwe ontwikkelingskansen ontstaan voor de betrokkenen.
3. Aandacht voor specifieke doelgroepen.
Voor extra kwetsbare groepen met specifieke problemen is de nodige deskundigheid in de West Veluwe Vallei aanwezig

³ Visiedocument gefaseerde ketensamenwerking mei 2016 Vögtlander & Van Arum

4. Actielijnen

De drie actielijnen van het programma bestaan uit verschillende bouwstenen, die op hun beurt weer bestaan uit een groot aantal thema's. Een deel van deze thema's vraagt uitwerking en uitvoering op landelijk niveau. Een ander deel vraagt om uitwerking en uitvoering op regionaal of lokaal niveau.

Het is niet mogelijk om op alle thema's van het programma gelijktijdig in te zetten. Regionaal en lokaal stellen wij daarom prioriteiten in het uitvoeringsplan.

4.1. Actielijn 1: Eerder en beter in beeld

Geweld in afhankelijkheidsrelaties kan nog meer worden voorkomen door inzet op preventie. Door het geweld dat al plaatsvindt eerder in beeld te hebben, kan de duur van het geweld worden verkort en kan vaak erger worden voorkomen. Hierdoor weten we ook hoe het slachtoffer en diens omgeving het beste kan worden geholpen.

Binnen de West Veluwe Vallei focussen we ons vooral op de basis die op orde moet zijn. Dit bestaat uit het meer bespreikbaar maken van geweld in afhankelijkheidsrelaties, een krachtig lokaal (wijk)team en een goede implementatie van de Meldcode.

a. Bespreekbaar maken

De ambitie bij de aanpak van huiselijk geweld richt zich o.a. op het vroegtijdig signaleren van geweld in afhankelijkheidsrelaties én idealiter het voorkomen hiervan. Elke gemeente is verantwoordelijk voor preventief beleid.

Preventie is gericht op inwoners en gaat onder meer over kennis, houding en gedrag van volwassenen en kinderen. Het helpt als zij zich bewust zijn van het thema en van signalen die kunnen wijzen op geweld. Geweld in afhankelijkheidsrelaties bevindt zich nog te vaak in de taboesfeer. Wij streven naar een gedeeld normbesef: geweld in afhankelijkheidsrelaties is niet normaal en wordt niet getolereerd.

Het moet normaal worden dat geweld in afhankelijkheidsrelaties niet normaal gevonden worden.

Via landelijke publiekscampagnes wordt er steeds aandacht gevraagd voor specifieke vormen van huiselijk geweld zoals de campagne 'Het houdt niet op, totdat je iets doet' van juni 2019.

Veel preventieactiviteiten worden al in de lokale omgeving uitgevoerd, soms vanuit lokale plannen en soms vanuit regionale aanpak. Blijvende inzet op preventie en voorlichting is noodzakelijk; zoveel mogelijk 'dicht bij huis', in de (regio) gemeenten, wijken, buurten, vindplaatsen.

b. Krachtige lokale (wijk)teams

Lokale (wijk)teams hebben een belangrijke rol in de effectieve aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Dit vraagt onder andere om krachtige lokale (wijk)teams. Ze hebben een rol in het beter signaleren en bespreekbaar maken van geweld. En in het bieden van of het inzetten van zorg of hulpverlening om de risicofactoren van geweld in afhankelijkheidsrelaties weg te nemen. De lokale (wijk)teams hebben ook een rol in het in gang zetten van zorg- en/of hulpverlening gericht op het herstel van de gevolgen van geweld. Dit doen de lokale (wijk)teams in samenwerking met andere partners en instanties en in opdracht van de gemeenten. Daarnaast dragen zij zorg voor het zicht op veiligheid in die huishoudens die door Veilig Thuis worden overgedragen. In ruim 85% van de meldingen die bij Veilig Thuis Gelderland Midden binnenkomen wordt na beoordeling van de veiligheid overgedragen naar de lokale (wijk) teams. Dit heeft als doel dat zij zich kunnen inzetten om directe en stabiele veiligheid in gezinnen/huishoudens te creëren. In de overige 15% doet Veilig Thuis onderzoek of zet Voorwaarden & Vervolg in. Na afronding hiervan, draagt Veilig Thuis ook deze huishoudens over aan de lokale wijkteams.

Elke gemeente richt zijn lokale (wijk)team anders in. Er zijn bijvoorbeeld '0-100 wijkteams' voor alle inwoners of aparte jeugd- en gezinsteams, waarbij sommige wijkteams zich vooral richten op het gezin en andere teams meer de focus leggen op het kind. Het ene wijkteam legt het initiatief vooral bij de inwoners, het andere wijkteam gaat de wijk in om signalen op te vangen of inwoners hulp nodig hebben (outreaching werken). Elke van deze keuzes brengt bepaalde risico's en aandachtspunten met zich mee voor het borgen van de veiligheid.

De VNG heeft, ondersteund door het programma 'Geweld hoort nergens thuis', een handreiking voor kwaliteitsstandaarden opgesteld voor lokale (wijk)teams als het gaat om de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Deze handreiking heet: Veiligheid voor lokale (wijk)teams als uitwerking van het Kwaliteitskader Veilig Thuis – zicht op veiligheid⁴. Deze handreiking heeft als doel gemeenten te ondersteunen in het inrichten en versterken van hun lokale (wijk)teams. Zo kunnen zij geweld in afhankelijkheidsrelaties eerder en beter in beeld krijgen en het geweld stoppen en duurzaam oplossen.

De handreiking richt zich daarmee op gemeenten in hun (opdrachtgevende) verantwoordelijkheid naar lokale (wijk)teams en de regie daarop. Dat kan zijn als inkoper of uitvoerder, om de kwaliteit van de aanpak van onveiligheid in gezinnen en huishoudens op een voldoende niveau kunnen borgen.

⁴ Kwaliteitskader Veilig Thuis – zicht op veiligheid, Landelijk Netwerk Veilig Thuis, Utrecht, 1 juli 2016

Hieronder een korte schets hoe we er per gemeenten in de West Veluwe Vallei, anno midden 2019 ervoor staan:

Barneveld (58.000 inwoners)

In Barneveld is er geen sociale wijkteam maar wordt er gewerkt met gespreksvoerders die toe leiden naar ondersteuning. Eén team met verschillende expertise: jeugd, onderwijs, WMO, participatiewet en schuldhulpverlening. Hierbij is het van belang dat de professionals antennes hebben voor dingen die zich buiten hun vakgebied kunnen voordoen. Daar worden de 40 medewerkers doorlopend op getraind. Er wordt voornamelijk vraaggericht gewerkt, door de goede samenwerking met netwerkpartners is er oog voor signalen en hier wordt op geanticipeerd (outreaching). CJG is het voorliggende veld waar binnen de jeugd de eenvoudige casussen worden opgepakt, de complexe worden opgepakt door de gespreksvoerders. De gespreksvoerders zijn alle getraind rondom de meldcode, verwijzindex en kindcheck. Door de infrastructuur van Barneveld heeft het zijn tentakels in alles wat er gebeurt: bemoeizorg, onderwijs, etc. Huiselijk geweld is binnen Barneveld echt een thema. Door de hele gemeente heen zijn er inmiddels meer dan 90 aandachtfunctionarissen opgeleid die verspreid zijn over vrijwel alle takken van het sociaal domein. Maar ook medici en vertegenwoordigers van kerken maken hier deel van uit. Zij vormen samen een netwerk en nemen verschillende keren per jaar deel aan door de gemeente geïnitieerde scholing, intervisie en netwerkbijeenkomsten. Sinds april 2019 is een proces in het werksysteem van de gemeente gebouwd welke registreert hoe vaak de meldcode wordt gestart. Er zijn binnen de gemeente in totaal 6 aandachtfunctionarissen welke onderling intervisieoverleg hebben. Kindcheck wordt volop gestimuleerd zo dienen de gespreksvoerders participatiewet en schuldhulpverlening ook oog te hebben voor de kindcheck. Alle SKJ gespreksvoerders zijn in staat om een veiligheidsplan op te stellen, hiervoor is een format aanwezig. Onlangs ook een training gehad omtrent risicoanalyse. Er is een goede samenwerking met de kerkgemeenschap. Een beleidsmedewerker zit tweejaarlijks met de Pastoren om tafel waar ook HGKM wordt geagendeerd. Casussen die binnenkomen vanuit gesloten groepen zijn veelal complexe situaties daar men te lang heeft gewacht om hulp in te schakelen. Dit betreft veelal casussen rondom kinderen.

Ede (115.000 inwoners)

In Ede is de infrastructuur per januari 2019 gewijzigd, er wordt nu gewerkt met drie teams: CJG, Toegangsteam Jeugd en het Sociaal Team. Er zijn 4 Sociaal Teams in de gemeente actief. Het Sociaal Team is er voor 0-100 jarigen en richt zich op complexe multiprobleem gezinnen die niet in staat zijn om langdurig zelfstandig regie te kunnen voeren en dus vragen om een integrale oplossing. Zij verbinden ondersteuningsvragen op diverse leefgebieden aan elkaar en voeren actieve regie. Er wordt vraaggericht gewerkt, alle aanmeldingen komen binnen bij het klantcontactcentrum. Inwoners kunnen niet rechtstreeks terecht bij het sociaal team, professionals wel. Het maatschappelijk werk kan rechtstreeks gezinnen aanmelden bij de sociale teams daar waar sprake is van bovenstaande problematiek. Er zijn in totaal circa 50 medewerkers.

Om goed in te kunnen zetten voor een leefbare en veilige omgeving heeft Ede het Interventieteam opgericht. Dit team voert regie op multiprobleem gezinnen waar sprake is van een combinatie straf en zorg. De problematiek wordt hier in volle breedte in kaart gebracht door gebruik te maken van alle systemen van de gemeente. Samen met relevante professionals komt men tot een integrale probleemanalyse en oplossingsrichting.

Het lokale team is getraind rondom de Meldcode, verwijzindex, kindcheck en Signs of Safety. Het bijhouden van deze kennis en vaardigheden is een aandachtspunt. Dit is op het vizier en er wordt aandacht aanbesteed: ondersteuning van de gedragswetenschapper en trainingen. Er is nog wel wens tot verdiepingen op het terrein van kindermishandeling en schadelijke traditionele praktijken. Complexe scheidingen zijn een groot probleem in Ede, zowel herkend bij gecertificeerde instellingen, zorgaanbieders en lokale teams. Het valt op dat de problematiek binnen de casussen vanuit gesloten groepen groot is. Hier zien we grote gezinnen en soms in combinatie met kinderen met beperkingen. Contacten tussen de lokale teams en de scholen verloopt goed. Een samenwerking met kerkgemeenschappen is nog een belangrijk aandachtspunt. Naast bovenstaande samenwerkingen is Ede ook bezig de ketensamenwerking met de huisartsen te versterken.

Nijkerk (43.000 inwoners)

In Nijkerk zijn er vier gebiedsteams met in totaal 32 medewerkers waar twee teams zijn gekoppeld aan de gezondheidscentra in de wijk. De medewerkers van het gebiedsteam zijn alle getraind in veiligheid, veiligheidsplannen en geweld in afhankelijkheidsrelaties breed. Er is een centraal bureaudienst waar alle vragen, meldingen en signalen binnenkomen. Werken voornamelijk vraaggericht maar hebben wel hun focus op outreachend werken door veel aan communicatie te doen: foldermateriaal is wijd verspreid, laagdrempelige inloopspreekuren op scholen en medewerkers zijn gekoppeld in rol van vraagbak aan mensen in voortgezet onderwijs. De gemeente organiseert 2 x per jaar netwerkbijeenkomsten voor alle AF waarbij specifieke thema's aan de orde komen. Er wordt binnen de gemeente intensief ingezet op de rol van aandachtfunctionaris. Deze ondersteunt het centraal bureaudienst, geeft aansturing bij het opstellen van veiligheidsplan, en ondersteunt medewerkers als vraagbaak. Binnen de teams is er oog voor handelingsverlegenheid; volop ondersteuning van de gedragswetenschappers, toepassing vier ogen principe bij complexe zaken en scholing als *training Signs of wellbeing*. De medewerkers veiligheid/AF (in elk team 2) zijn alle getraind op de Meldcode, verwijsindex en kindcheck. Sinds 2017 is de Meldcode geïmplementeerd in Mens Centraal (en halverwege 2018 ook in de andere systemen van leerplicht en Werk en Inkomen) zodat we kunnen monitoren hoe vaak de Meldcode gestart wordt. In 2018 en 2019 zijn kerkelijke groepen getraind in de Meldcode. Er zou nog wel een slag gemaakt kunnen worden in training rondom specifieke groepen als seksueel geweld en schadelijke traditionele praktijken, vooral het signaleren.

Scherpenzeel (9.800 inwoners)

De gemeente Scherpenzeel heeft op de terreinen van Jeugd, Wmo en Participatie eigen consultants in dienst, die werkzaam zijn in één sociaal team. Voor jeugd zijn dit 3 consultants, er zijn 2 consultants Wmo en 2 consultants Participatie. Zij behandelen alle ondersteuningsvragen van inwoners op deze domeinen en geven eventueel een beschikking af. De consultants van het jeugdteam zijn bovendien geschoold in het opstellen van veiligheidsplannen. Het (jeugd)team bestaat daarnaast ook uit 2 ambulante gezinsbegeleiders en een Centrum voor Jeugd en Gezin. Om de mix tussen regie en hulp verlenen te verbeteren wordt er intern naar toe gewerkt om meer integraal te werken en steeds meer één team te vormen met Jeugd, WMO, participatie. Focus ligt op een generalistische kijk naar buiten en een goede mix van specialismen in het team. Uitgangspositie is het in kaart brengen van de ondersteuningsvraag en een passende oplossing vaststellen waarbij eigen kracht/netwerk een belangrijke thema is. Er wordt oplossingsgericht gewerkt.

Scherpenzeel heeft een goede samenwerking met scholen, huisartsen en welzijnspartners, netwerkpartners binnen Algemeen maatschappelijk werk (AMW) en met het programma Jeugd in Ontwikkeling in Scherpenzeel (JOS). Dit zijn vaak al zelfsignalerende partijen en gezien de grootte van de gemeente blijkt outreachend werken niet noodzakelijk. De expertise binnen de gemeente rondom de Meldcode en kennis van de thema's van geweld in afhankelijkheidsrelaties is op orde maar vergt blijvende aandacht. Er wordt aandacht gegeven aan het verbeteren van de regievoering voeren (coördinatie van zorg) en aandacht voor specifieke doelgroepen. Sinds dit jaar is er een intern overleg gericht op het 'niet-pluis gevoel' bestaande uit onder meer de burgemeester, coördinator Sociaal Team en een beleidsmedewerker. Dit is een intern MDO-overleg waarin verschillende agendapunten rondom geweld in afhankelijkheidsrelaties aan bod komt. Er is 2 keer in het jaar overleg met alle kerkgemeenschappen in Scherpenzeel, de burgemeester, wethouder, coördinator Sociaal Domein en een beleidsmedewerker. Ook met alle Scherpenzeelse huisartsen is structureel overleg. Wat betreft casussen, komen er in Scherpenzeel regelmatig problemen vanuit gesloten groepen binnen. Het komt voor dat men lang heeft gewacht met inschakelen van hulp waardoor er eenmaal binnen, meer problematiek naar de oppervlakte komt. Daarnaast zien we het aantal complexe echtscheidingen toenemen.

Wageningen (39.000 inwoners)

Wageningen is een studentenstad met een grote diversiteit aan inwoners. In Wageningen is gekozen voor één integraal team op één locatie: Startpunt Wageningen. Hier komen alle vragen terecht binnen het Sociaal Domein. Het Startpunt bestaat uit een frontoffice, welke wordt bezet door 13 generalistische medewerkers maar wel hun eigen specialisme hebben, en een midoffice bestaande uit wmo- en jeugdconsultanten, klantmanagers, schulddienstverleners en inkomensconsultanten. Uitgangspunt van het Startpunt is dat er vraaggericht gewerkt wordt. Er wordt met name GGZ- en verslavingsproblematiek ervaren binnen multi-probleem gezinnen. De meeste signalen van Geweld in afhankelijkheidsrelaties spelen zich af rondom jeugd, waarvan vele plaatsvinden binnen vechtscheidingen en bij gezinnen waarin LVB-problematiek speelt. Een kleine groep inwoners kampt met ernstige en complexe problemen die raken aan het zorg- én het veiligheidsdomein. Het kan gaan om een opeenstapeling van persoonlijke problemen. Oorzaken en gevolg lopen dwars door elkaar heen.

Medewerkers van het Startpunt werken met het vier ogen principe, waarbij ondersteuning wordt geboden door de aandachtfunctionaris of gedragswetenschapper. Binnen het Startpunt is de Meldcode, verwijsindex en kindcheck geïmplementeerd en zijn er LVAK getrainde aandachtfunctionarissen. Ook loopt in Wageningen het project Handle with Care. Hierin werken het onderwijs en de politie nauw samen bij het organiseren van snelle steun voor kinderen die thuis geweld meemaken. De politie geeft na geweld of andere heftige incidenten een signaal door aan de school. Zo kunnen leerkrachten een kind onmiddellijk steunen. Elk jaar wordt er aandacht gegeven aan het gebruik van de meldcode door het organiseren van trainingen voor maatschappelijke partners. Startpunt wil zich nog verder ontwikkelen op het gebied van integraal werken en steviger inzetten dat inwoners laagdrempelig terecht kunnen met zorgen rondom huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit heeft prioriteit in 2019 en 2020. Er ligt wel nog een wens naar een verdieping op het snijvlak kindermishandeling en schadelijke traditionele praktijken.

c. De Meldcode

De Meldcode geldt voor alle professionals die werken met kinderen, jongeren en volwassenen (waaronder ook ouders). Per 1 januari 2019 is de verbeterde Meldcode van kracht. Melden bij Veilig Thuis wordt bij vermoedens van acute en structurele onveiligheid de professionele norm. Om beroepskrachten te helpen bij het bepalen of hier sprake van is, zijn afwegingskaders gemaakt door de beroepsgroepen zelf.

Het doel van de verbeterde Meldcode is ervoor te zorgen dat geweld in afhankelijkheidsrelaties eerder in beeld komt, betrokkenen zo snel mogelijk in veiligheid komen en dat deze veiligheid ook structureel geborgd is. Dit doel kan alleen gerealiseerd worden als professionals vanuit diverse disciplines met elkaar samenwerken.

Veilig Thuis draagt vanuit partnerschap bij aan de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Het tijdig op de hoogte brengen van Veilig Thuis is nodig om Veilig Thuis in positie te brengen om signalen uit verschillende bronnen te verbinden met de melding. Het voordeel hiervan is dat Veilig Thuis over langere tijd kan monitoren (radarfunctie). De verwachting is dat structurele geweldspatronen daardoor eerder herkend en doorbroken kunnen worden.

De verbeterde Meldcode komt voort uit de Wet Verplichte Meldcode. Deze wet zegt niet alleen dat er een Meldcode aanwezig moet zijn in een organisatie, maar ook dat de organisatie de kennis over, en het gebruik van de Meldcode binnen de organisatie moet bevorderen. Organisaties zijn zelf verplicht om de verbeterde Meldcode met afwegingskaders vast te stellen, deze te implementeren en de kennis en het gebruik van de ervan te bevorderen bij hun medewerkers. De Wet laat de invulling van deze verplichting over aan de individuele organisaties, zodat goed kan worden ingespeeld op de behoeften en vragen van de medewerkers. Deze ruimte om een eigen invulling te geven aan scholing en training laat onverlet dat het om een wettelijke plicht gaat.

Met de inzet van het Manifest Meldcode in 2017 hebben de gemeenten in de West Veluwe Vallei het bespreekbaar maken van de Meldcode gestimuleerd. Inzet op het ontwikkelen en behouden van expertise en vaardigheden bij de professionals blijft ook in de komende jaren belangrijk. Uit onderzoek weten we namelijk dat professionals die met een Meldcode werken drie keer vaker ingrijpen dan professionals die onvoldoende de Meldcode geïmplementeerd hebben.

De gemeenten hebben de volgende taken ten aanzien van de Meldcode:

- Als uitvoerder van jeugdtaken en leerplicht, dienen ze zelf de Meldcode te gebruiken;
- Ze zijn formeel opdrachtgever van Veilig Thuis;
- Ze zijn toezichthouder op naleving van de Wet Meldcode bij kinderopvang en WMO;
- Gemeenten zijn opdrachtgever voor lokale (wijk)teams belast met uitvoering WMO en Jeugdhulp. Professionals in lokale teams vallen onder de verplichte Meldcode. Binnen een lokaal team kunnen professionals uit verschillende beroepsgroepen met verschillende afwegingskaders werken.

Iedere gemeente is zelf verantwoordelijk om deze rollen juist in te vullen en uit te voeren.

Op grond van de wet⁵ zijn gemeenten verplicht toezicht te houden op de naleving van de bepalingen in de Wmo 2015 en in die van de Wet kinderopvang, waaronder ook de bepalingen ten aanzien van de verplichte Meldcode. Voor het uitoefenen van het toezicht biedt de Algemene wet bestuursrecht (art. 5:11 - 5:20) de gemeente de bevoegdheid om informatie op te vragen en waar nodig op te eisen bij de instellingen.

⁵ artikel 6.1 Wmo 2015 en artikel 1:61 Wet kinderopvang

De afgelopen jaren hebben we binnen de West Veluwe Vallei niet stil gezeten met betrekking tot het gebruik van de Meldcode. Er zijn door het Manifest Meldcode al veel goede ontwikkelingen in gang gezet. Het Manifest loopt van 2017 t/m 2020. Het heeft ervoor gezorgd dat we als gemeente zelf de meldcode geïmplementeerd hebben. Daarnaast hebben we geïnvesteerd in partnerschap en eigenaarschap om de Meldcode blijvend onder de aandacht te hebben bij organisaties die hiertoe wettelijk verplicht zijn. Ook hebben we regionaal geëvalueerd zodat we weten hoe ver we zijn gekomen. We zetten in het uitvoeringsplan per gemeente in op het versterken van succes, het oplossen van knelpunten en aanpakken van actiepunten waarop we nog niet op gewenste niveau zitten.

d. Signalering binnen onderwijs

Scholen spelen een zeer voorname rol in het vroegtijdig signaleren van kindermishandeling omdat bijna alle kinderen naar school gaan. Leerkrachten zien de kinderen dagelijks en jaren achter elkaar. Onderzoek laat zien dat in vrijwel elke schoolklas een leerling zit die slachtoffer is van kindermishandeling.

Van leerkrachten wordt verwacht dat ze signaleren, dat ze ontwikkelingen en signalen waarover ze bezorgd zijn (of die opvallen) vastleggen en dat ze dit tijdig delen met het zorgteam binnen de school. Zo komt er eerder en gericht zicht op de situatie van een kind en kan er zo nodig hulp en zorg op gang komen.

Tot en met september 2019 zijn er in totaal 2813 meldingen bij Veilig Thuis Gelderland Midden geregistreerd, waarvan er (slechts) 58 vanuit onderwijs afkomstig waren. Daarvan kwamen er 20 uit de West Veluwe Vallei. Meldingen vanuit het onderwijs blijven getalsmatig sterk achter bij andere beroepsgroepen.

Scholen zijn verplicht om de verbeterde Meldcode met afwegingskaders vast te stellen, deze te implementeren in hun organisatie en de kennis en het gebruik van de ervan te bevorderen bij hun medewerkers. Het bijhouden van de benodigde kennis en vaardigheden blijkt een uitdaging te zijn voor de scholen. Handelingsverlegenheid wordt soms ook ervaren. Inzet op beter gebruik van de Meldcode is hard nodig.

Naast het verbeteren van het gebruik van de meldcode binnen scholen, zet de West Veluwe Vallei zich ook in voor de implementatie van de werkwijze 'Handle With Care'. Als kinderen vanwege een incident met huiselijk geweld of kindermishandeling met de Politie te maken krijgen, weten de leerkrachten op school vaak van niets of ze horen pas veel later dat er iets aan de hand was. In het project 'Handle with Care' geeft de Politie bij een incident van huiselijk geweld een signaal aan school. Dit betekent alleen dat de school weet *dat* er wat is gebeurd, niet *wat* er is gebeurd. En dat het kind mogelijk extra steun nodig heeft: 'Handle with Care'. De leerkracht kan dan op eenvoudige wijze het kind steunen, bijvoorbeeld als hij of zij vanwege het geweldsincident te laat komt of zijn huiswerk niet af heeft. Kleine gebaren die voor een kind in de knel een groot verschil kunnen maken.

Onze ambities. Binnen de West Veluwe Vallei willen we dat:

1	Inwoners makkelijker vermoedens melden en makkelijker om hulp vragen;
2	Slachtoffers en plegers de weg weten te vinden naar hulpverlening;
3	Elke gemeente een krachtig lokaal (wijk)team / eerstelijnsaanpak heeft.
4	Professionals die verplicht de Meldcode moeten gebruiken, signalen bespreekbaar maken en de juiste acties in gang zetten, met name in het onderwijs;
5	Professionals die de Meldcode moeten gebruiken, de werkwijze van Veilig Thuis kennen en in welke situaties inzet en/of advies van Veilig Thuis noodzakelijk is, met name in het onderwijs;

4.2. Actielijn 2: Stoppen en duurzaam oplossen

Geweld in afhankelijkheidsrelaties is een complexe en vaak hardnekkige problematiek. Die kan van generatie op generatie doorgaan en grijpt op meerdere levensdomeinen in. We begrijpen steeds meer van het effect van partnergeweld binnen een gezin met kinderen en het risico op intergenerationele overdracht.

Voor het stoppen van het geweld en het duurzaam doorbreken van de geweldspiraal moet multidisciplinair en systeemgericht worden gewerkt. Systeemgericht betekent gericht op alle gezinsleden en direct betrokkenen om de veiligheid te herstellen. Multidisciplinair betekent met een sterke verbinding en gezamenlijk optrekken van maatschappelijke ondersteuning, zorgpartners, justitiepartners en onderwijsinstellingen.

In gemeenten en regio's wordt dit door betrokken ketenpartners (zowel lokale, regionale als landelijke partners) in hun reguliere inzet van hulp en andere interventies steeds beter vormgegeven. Dit multidisciplinair en systeemgericht samenwerken wordt gedaan volgens de visie gefaseerde ketenzorg. Dit moet een verschil gaan maken in de effectiviteit van de aanpak geweld in afhankelijkheidsrelaties.

a. Gefaseerde ketenzorg

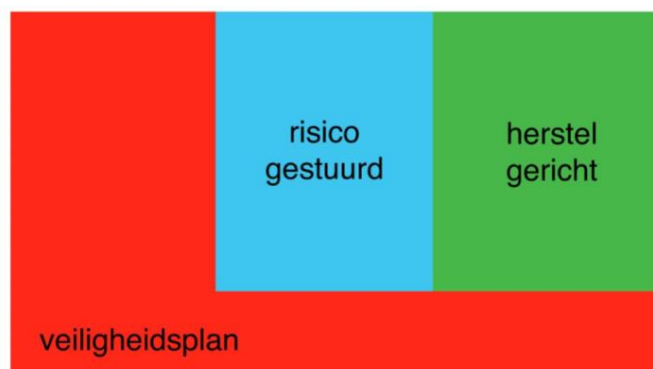
De gemeenten van de West Veluwe Vallei omarmen de principes uitgewerkt in de visie gefaseerde ketenzorg 'Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg'⁶.

Kern van de visie is dat samenwerking voorop staat en dat die in de eerste plaats gericht moet zijn op het werken aan directe veiligheid en pas daarna gericht kan worden op het aanpakken van de oorzaken die ten grondslag liggen aan de onveiligheid. Dit laatste wordt risicogestuurde zorg genoemd en moet leiden tot stabiele veiligheid. Dit legt de basis voor het werken aan herstel.

Door gefaseerd te werken wordt het natuurlijke herstelproces van het gezin in de tijd ondersteund en gevolgd. Tevens biedt het de professionals overzicht en rust gedurende het proces van hulpverlening

Het gebruik van het triage-instrument Veilig Thuis speelt een essentiële rol bij het in gang zetten van dit zorgproces omdat:

- het de feiten aanlevert die noodzakelijk zijn om een veiligheidsplan op te stellen;
- het indiceert voor de juiste zwaarte van onderzoek en zorg;
- het met feiten in kaart brengt welke vormen van geweld en onveiligheid en welke emotioneel nadelige probleemsituaties de jeugdigen en volwassenen binnen hun familie hebben doorgemaakt. Hiervan moet de hulpverlening verderop in de keten op de hoogte zijn om de juiste (individuele) hulp in te kunnen zetten.

Deze werkwijze is meer dan uit- en afspreken dat we goed gaan samenwerken. Het vraagt lef om buiten het eigen professionele kader te handelen of om ruimte te geven aan een ander om in diens professionele kader te stappen wanneer de situatie daarom vraagt. Doen wat nodig is om geweld te doen stoppen.

⁶ Visie ketenzorg 'Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg', Vogtländer en Van Arum, mei 2016.

Ook lokale (wijk)teams hebben een groot belang bij goede samenwerking in de keten. Een goede samenwerking biedt namelijk mogelijkheden om het geweld te stoppen. Veiligheid voorop. Dit vraagt ook om gezamenlijk leren van professionals over domeinen heen. Niet alleen tijdelijk, maar als een duurzaam proces zodat zij voortdurend de inzet kunnen aanpassen aan nieuwe inzichten, successen en mislukkingen.

Het programma 'Geweld Hoort Nergens Thuis' zal zorgen voor trainingen voor professionals in multidisciplinair werken. Daarin is aandacht voor privacy-aspecten, feitenonderzoek doen, samen een goed veiligheidsplan maken, gezamenlijke risicogestuurde en herstelgerichte zorg inrichten en het samen inrichten van de monitoring van veiligheid.

Regionaal en lokaal streven we ernaar om in ons beleid en de uitvoering van hulp de principes gefaseerde ketenzorg centraal te stellen. Aandacht blijft voor de werkwijze één gezin, één plan, één regisseur'. Het creëren van veiligheid krijgt voortaan een prominente plaats in de hulpverleningsketen. De pilot 'Jeugdbescherming Dichterbij' die in de West Veluwe Vallei loopt, geeft invulling aan het versterken van multidisciplinair samenwerken binnen de jeugdbescherming. Hierin spelen de lokale (wijk) teams een cruciale rol.

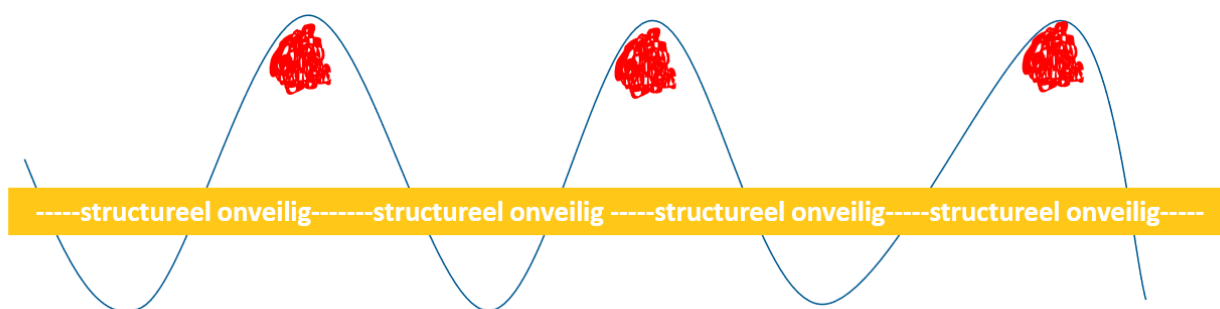
b. Ketensamenwerking bij acuut – of structureel onveilige casussen – MDA++

Soms zijn problemen van mensen die een afhankelijkheidsrelatie hebben zo ernstig, hardnekkig en complex, dat de inzet van reguliere hulp en interventies niet heeft geleid tot het creëren van duurzame veiligheid. De onveiligheid blijft structureel. Iedere gemeenten kent wel een aantal van zulke gezinnen/huishoudens.

Lange termijn, systeemgericht, multidisciplinair, + specialistisch + intersectoraal: MDA++

Dan is langdurige inzet van specialisten uit verschillende sectoren in samenwerking met het gezin en haar sociale netwerk nodig. Dit is de 'Multidisciplinaire Aanpak ++' (MDA++). Wethouders⁷ stemden in met het voorstel van het VNG-programma Doorontwikkeling Veilig Thuis, dat in samenwerking met Movisie en het Nederlands Jeugdinstituut werd opgesteld. Elke regio heeft de opdracht gekregen om een MDA++ in te richten. Hiervoor heeft het programma 'Geweld hoort nergens thuis' bouwstenen ontwikkeld.

MDA++ is expliciet gericht op het doorbreken van het patroon van geweld en verwaarlozing (structurele onveiligheid). Dit richt zich op ongeveer 5% van alle gevallen waar sprake is van ernstige structurele onveiligheid in hun gezinssysteem of leefwereld. In dit patroon van geweld en verwaarlozing doen zich ook situaties voor waarin het acuut onveilig is voor een of meer leden van het gezin/huishouden. De afbeelding hieronder laat het zien: binnen de structurele onveiligheid zijn er ook pieken met acuut onveilig situaties. De inzet van MDA++ op het doorbreken van het patroon van geweld en verwaarlozing moet verbonden zijn aan de inzet van organisaties in situaties van acute onveiligheid, en andersom.

In de situaties van acute onveiligheid zullen de relevante organisaties (o.a. politie, OM, Veilig Thuis, Centrum Seksueel Geweld) hun reguliere werkzaamheden uitvoeren en met elkaar samenwerken om de veiligheid van betrokkenen direct te borgen.

In MDA++ bundelen psychosociale, medische, forensische en justitiële specialisten uit verschillende instellingen hun expertise. Samen zorgen zij voor een gecoördineerd en gefaseerd onderzoek en een goede opvang na acuut geweld. Bij structureel geweld maakt een MDA++-team met het gezin en het lokale sociaal wijkteam gezamenlijke een analyse van oorzaken en risicofactoren. Vervolgens stellen zij samen een veiligheidsplan en een hulpverleningsplan op. Eerste doel is om directe veiligheid in het gezin te bewerkstelligen, daarna om recidive en herhaald slachtofferschap te voorkomen.

⁷ VNG-wethoudersoverleg van 17 april 2015

De lokale (wijk)teams vervullen in de MDA++-aanpak een belangrijke rol. Zij zijn verwijzers en ook uitvoerders van zorg. Zij voeren regie of voeren het plan van aanpak uit, eventueel samen met de MDA++-specialisten.. Zij kunnen de casusregie voeren, indiceren voor andere hulp, vrijwilligers inschakelen en nazorg bieden. Het is mogelijk dat het lokale team alleen de hulpverlening oppakt, als men maar werkt vanuit het hulpverlenings- en veiligheidsplan en onder coördinatie van de casusregisseur.

c. Ketensamenwerking lokaal: Het principe ‘één gezin, één plan, één regisseur’ (1G1P1R)

In de afgelopen jaren zijn er stappen gezet in het werken met het principe ‘één gezin, één plan, één regisseur’ als middel voor gefaseerde ketenzorg. De aanpak is erop gericht om multiprobleemgezinnen te helpen door hen actief te betrekken bij hulp. Bij multiprobleemgezinnen is vaak een verscheidenheid aan instellingen betrokken.

Multiprobleemgezinnen zijn gebaat bij een integrale aanpak waarin zorg en strafpartners samenwerken. Zij maken één gezamenlijk doeltreffend plan van aanpak voor alle individuele gezinsleden en het systeem als geheel.

De werkwijze 1G1P1R is in de West Veluwe Vallei nog niet overal voldoende geïmplementeerd en wordt niet overal op dezelfde manier toegepast. Een extra argument voor het verder verankeren en bestendigen van 1G1P1R is het in toenemende mate voorkomen van complexe situaties, waarbij de verbinding met veiligheid moet worden geborgd. Een gebrek aan gemeenschappelijke definities en goede randvoorwaarden kunnen hierbij een rol spelen. Of hier sprake van is wordt nader onderzocht en eventuele maatregelen worden opgenomen in het uitvoeringsplan. Het gebruik van de Verwijsindex is een goed hulpmiddel om ketensamenwerking meer tot stand te laten komen.

d. Pilot “Jeugdbescherming Dichterbij”

In december 2018 hebben de gemeenten Barneveld, Ede, Nijkerk en Scherpenzeel samen met de partijen betrokken bij de jeugdbeschermingsketen in FoodValley een intentieverklaring getekend waarin ze verklaren op een nieuwe manier te gaan samenwerken. De pilot genaamd ‘Jeugdbescherming Dichterbij’ gaat eind 2019 van start. Met integrale jeugdbeschermingsteams worden niet langer na elkaar en los van elkaar, maar gezamenlijk en tegelijkertijd interventies uitgevoerd.

Professionals van de multidisciplinair samengestelde jeugdbeschermingsteams denken en handelen niet langer vanuit de strikte taakomschrijving die ze vanuit de eigen organisatie meekrijgen. Ze voeren samen de taken uit binnen de kaders van jeugdwet, burgerlijk wetboek, WMO en AVG. Beslissingen worden steeds in teamverband genomen. Daardoor is het ook mogelijk om deze juridisch binnen de regels toe te rekenen aan de specifieke functionaris die hiertoe gemachtigd is. De randen van de wettelijke mogelijkheden worden in deze pilot opgezocht. Er is ruimte voor professionals in de pilot om los van bestaande protocollen van de afzonderlijke instanties het proces vorm en inhoud te geven.

Organisaties die nu verder van het lokale team af werken en inwoner komen fysiek nabij werken in het team Jeugdbescherming Dichterbij. Daardoor verwachten we dat kwetsbare kinderen die bescherming nodig hebben deze sneller en op een effectieve wijze krijgen.

Om de opbrengsten van de pilot na afloop goed te kunnen toepassen op andere plekken is grondig wetenschappelijk onderzoek nodig. In aansluiting met het programma Geweld Hoort Nergens Thuis en het programma ‘Zorg voor de jeugd, jeugdigen beter beschermen’ is een subsidieaanvraag komt er (gesubsidieerd) onderzoek. Dit richt zich op hoe er in een integraal jeugdbeschermingsteam kan worden samengewerkt zodat sneller passende hulp tot stand komt..

e. Opvang voor slachtoffers van huiselijk geweld verbeteren

De opvang voor slachtoffers van geweld in huiselijke kring maakt een belangrijk deel uit van de aanpak van huiselijk geweld. Slachtoffers van huiselijk geweld hebben recht op bescherming en veilige opvang. Dit is vastgelegd in de Wmo. In situaties van huiselijk geweld waarin de veiligheid ernstig in het geding is en vrouwen en mannen met hun kinderen in gevaar zijn, kunnen zij worden opgenomen in de opvang. Dat is een veilige omgeving waarin zij bescherming vinden, tot rust kunnen komen en kunnen werken aan hun weerbaarheid en herstel. Het is daarnaast in het belang van vrouwen en hun kinderen dat de periode in de opvang niet langer duurt dan nodig. Wanneer de situatie weer voldoende veilig is, kunnen zij doorstromen

naar een woning. Zij krijgen hiervoor een urgentieverklaring. Het feit dat de woningmarkt (zeker voor sociale huurwoningen) onder druk staat heeft ook effect op de mogelijkheden om uit te stromen.

De Nationale ombudsman heeft in juli 2017 het rapport 'Vrouwen in de knel' gepubliceerd. En in 2017 is er vanuit de samenwerkende inspecties rapport verschenen over de vrouwenopvang genaamd 'Moeder en kind verlaten de vrouwenopvang: (wie) is dat een zorg?'. In deze rapportages wordt er aandacht gevraagd voor de doorontwikkeling van het stelsel van de vrouwen: verbeteren van de instroom, doorstroom en uitstroom en de verhoging van de kwaliteit van de vrouwenopvang.

Om deze taak te volbrengen werken de vier Gelderse centrumgemeenten Ede, Arnhem, Apeldoorn en Nijmegen samen met vrouwenopvang Moviera. De afgelopen jaren is ingezet op meer inzet van ambulante hulpverlening. Daarnaast is extra formatie voor begeleiding in de crisisopvang mogelijk gemaakt. Ook is gestart met een pilot Kinderen in de opvang. Kinderen in de crisisopvang krijgen meer aandacht en begeleiding dan eerder mogelijk was. Deze pilot loopt van 1 juli 2019 tot 1 juli 2020.

In 2020 start het project "Sneller Thuis" in de hele provincie Gelderland. Daarin zal gewerkt worden aan het verbeteren van afspraken met woningbouwverenigingen en gemeenten om sneller duurzame veiligheid in de nieuwe leefomgeving van cliënten uit de opvang te realiseren. Hier is financiële ondersteuning voor ontvangen vanuit het programma Geweld Hoort Nergens Thuis.

Onze ambities. Binnen de West Veluwe Vallei willen we dat:

1	Alle professionals werken volgens de visie: "Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg": geweld wordt zo snel mogelijk gestopt doordat professionals eerst samenwerken voor veiligheid. Samenwerkende hulpverleners bieden vervolgens samenhangende hulp, gericht op duurzaam herstel van veiligheid. Zorg- en veiligheidspartners werken hierin samen.
2	Er wordt multidisciplinair en systeemgericht samengewerkt in zowel reguliere situaties als bij de aanpak van complexe en ernstige vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties.
3	Herhaling van geweld komt minder voor doordat duurzame veiligheid en herstel wordt gerealiseerd.
4	Voor complexere vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties hebben we een MDA++ aanpak.
5	Knelpunten in- en na de vrouwenopvang worden opgelost. Hierdoor is de periode dat vrouwen en hun kinderen in de opvang verblijven niet langer dan nodig. Zij kunnen doorstromen naar een woning wanneer de situatie voldoende veilig is en krijgen passende hulp en begeleiding.

4.3. Actielijn 3: Specifieke groepen

Voor een aantal doelgroepen met specifieke problemen is specifieke expertise nodig en/of een specifieke aanpak. Het gaat om groepen die extra kwetsbaar zijn en niet altijd direct te herkennen zijn. Duurzaam oplossen of stoppen vraagt soms om een andere aanpak met specifieke expertise of er moeten andere organisaties bij worden betrokken. Als we voor deze specifieke groepen geen oog hebben, vallen ze tussen wal en schip. De gemeenten binnen de West Veluwe Vallei vinden het belangrijk dat er in de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties aandacht is voor en kennis is van deze specifieke doelgroepen. Dit betreft in ieder geval:

- Slachtoffers van seksueel geweld
- Slachtoffers van eengerelateerd geweld en schadelijke traditionele praktijken
- Kinderen bij complexe scheidingen
- Ouderen
- Mensenhandel

a. Slachtoffers van seksueel geweld

Signalen van seksueel geweld zijn ook voor professionals moeilijk te duiden, zowel bij volwassen slachtoffers als kinderen die seksueel misbruikt zijn. Op seksueel geweld ligt een taboe waardoor slachtoffers niet snel naar buiten treden. Vaak is de pleger een bekende. Bij kinderen is het in veel gevallen iemand van wie het kind afhankelijk is. Doordat het misbruik vaak geheim blijft - soms onder druk - en de misbruiker zich in de kring van het slachtoffer beweegt, is de kans op herhaling groot.

Als er sprake is van seksueel geweld in een gezinssituatie vraagt dit van hulpverleners dat zij hier specifiek aandacht voor hebben. Ook hier werken we eerst samen aan veiligheid. Vervolgens pakken we de oorzaken die ten grondslag liggen aan de onveiligheid aan door risicogestuurde en herstelgerichte zorg. Als het gaat om een acute situatie van seksueel geweld is snel handelen ook belangrijk voor het zorgvuldig verzamelen van (forensisch) bewijs. Slachtoffers kunnen hiervoor terecht bij de Centra Seksueel Geweld (CSG) waar politie en zorgverlening samenwerken.

De kennis van het CSG over seksueel geweld en hoe daarbij te handelen kan beter benut worden door reguliere zorgpartijen. Ook zou het goed zijn als professionals meer bekend zijn met het CSG en in voorkomende gevallen van acuut seksueel geweld daarnaartoe doorverwijzen.

b. Schadelijke traditionele praktijken/ Eengerelateerd geweld

In sommige gemeenschappen spelen groepsdruk en eer een rol. Dat speelt met name bij gemeenschappen met een collectivistische 'wij'-cultuur. Een collectivistische cultuur brengt veel positieve waarden en gebruiken met zich mee. Collectivistische waarden zijn onder andere het hechten aan traditie, veiligheid, sociaal gedrag en conformisme. Er is sprake van loyaliteit aan de groep, de mensen steunen elkaar en het grote sociale netwerk biedt bescherming en veiligheid. Deze collectieve waarden kunnen bijvoorbeeld verbonden zijn aan een geloof, maar ook aan de cultuur van een volk.

Wanneer deze bescherming vanuit de sociale controle omslaat en de collectieve norm belangrijker wordt dan het individu, kan dit ertoe leiden dat de zelfontplooiing van het individu onder druk staat en het zelfbeschikkingsrecht van het individu wordt geschonden. Dit kan bijvoorbeeld uitmonden in gedwongen huwelijken, huwelijkse gevangenschap, kindhuwelijken, achterlating, eengerelateerd geweld, vrouwelijke genitale verminking, gedwongen leven in isolement of de 'non-acceptatie' van homoseksualiteit. Dit zijn allemaal voorbeelden van schadelijke traditionele praktijken. Deze praktijken beperken mensen in hun fundamentele rechten en vrijheden tot zelfbeschikking. Mensen die toch deze zelfbeschikking willen uitoefenen, worden daarom vaak uitgesloten en/of verstoten en verliezen zo hun netwerk.

Uit onderzoek naar de aard en omvang blijkt dat dit méér dan incidenteel voorkomt. Het gaat om misstanden met een structureel karakter. Ieder jaar wordt een aanzienlijk aantal vrouwen en mannen, jongeren en ook kinderen slachtoffer. Het Landelijk Expertise Centrum Eengerelateerd geweld (LEC EGG) ondersteunt de nationale politie bij complexe zaken waar eer een motief is voor geweld of een dreiging van geweld. Om en nabij de 500 zaken met een vermoeden van een eermotief zijn aan hun voorgelegd. Een groot deel van de zaken wordt door de politieteam zelf afgehandeld. Volgens de politie van Oost-Nederland spelen naar schatting minimaal 200-220 eerproblematiekzaken per jaar af binnen Gelderland⁸. Dat is onacceptabel.

⁸ Projectvoorstel Schadelijke Traditionele Praktijken – West Veluwe Vallei - 2019

Uit recent onderzoek⁹ blijkt dat hulpverleners niet altijd weten om te gaan met (signalen van) bijvoorbeeld huwelijksdwang en eengerelateerd geweld. Men blijft handelingsverlegenheid ervaren in het bespreekbaar maken van deze moeilijke onderwerpen. Voorlichting en scholing van hulpverleners in deze problematiek is essentieel om ervoor te zorgen dat zij hun handelingsverlegenheid kwijtraken.

In aansluiting met het programma Geweld Hoort Nergens Thuis is er voor dit thema een regionale subsidie aangevraagd en toegekend. Hiermee kunnen wij werken aan deskundigheidsbevordering om te komen van handelingsverlegen naar handelingsbekwaam. Dit richt zich op de lokale infrastructuur, professionals en gesloten gemeenschappen.

c. Complexe scheidingen / vechtscheidingen

Een steeds vaker voorkomend fenomeen zijn 'vechtscheidingen': ouders die hun relationele problemen blijven uitvechten en er samen niet uitkomen. Een scheiding is een leven veranderende gebeurtenis. In totaal zijn er in Nederland 16.000 minderjarige kinderen die ernstig lijden onder de vechtscheiding van hun ouders. Door een vechtscheiding kunnen kinderen zo ernstig in de knel raken, dat het risico op problemen groter is.

De lokale (wijk)teams binnen de West Veluwe Vallei hebben regelmatig te maken met jeugdproblematiek die verband houdt met een vechtscheiding. Ze hebben moeite op school, emotionele stress, vertonen meer crimineel gedrag en krijgen vaker problemen in toekomstige relaties¹⁰:

De Kinderombudsman maakt zich hard voor de positie van het kind in vechtscheidingssituaties. In het adviesrapport 'Vechtende ouders, het kind in de knel' uit 2014 staan aanbevelingen geformuleerd voor een aanpak van de gehele 'scheidingsketen'. Daarbij zijn taken weggelegd voor de Rijksoverheid, gemeenten, rechters, advocaten en mediators, aanbieders van jeugd- en opvoedhulp, scholen en de wetenschap. Sleutelbegrippen in dit rapport zijn vroeger signaleren, vroeger ingrijpen en de regie op één plek. Dit alles om te voorkomen dat het kind de dupe wordt van de strijd tussen de ouders. Het programma Geweld Hoort Nergens Thuis en het actieprogramma Scheiden... en de kinderen dan? lopen hierin samen op met als doel het belang van kinderen bij scheidingen voorop te stellen.

Belangrijke knelpunten in de huidige aanpak zijn dat scheidingsproblemen moeilijk te herkennen zijn en dat één van de ouders relatief vaak hulp weigert. Veel ouders weten bovendien niet dat zij met scheidingsproblemen terecht kunnen bij het lokale (wijk)team. Op basis van deze inzichten lijkt het investeren in meer kennis over vechtscheidingen aan ouders en professionals wenselijk. Ook is het zinvol om lokale (wijk)teams meer kennis en vaardigheden bij te brengen in conflicthantering.

d. Ouderenmishandeling

Ook ouderen kunnen te maken krijgen met mishandeling. Zij zijn veelal gedeeltelijk of geheel afhankelijk van anderen in hun omgeving. Daarom is extra aandacht voor deze vorm van geweld belangrijk. Ouderenmishandeling – inclusief financiële uitbuiting – komt voor in zorgrelaties, bijvoorbeeld binnen zorginstellingen of thuiszorg, maar óók in gezins- of familierelaties. Vaak is sprake van een persoonlijke afhankelijkheidsrelatie met degene die hen mishandelt of misbruikt. De mishandeling kan actief (het plegen van handelingen) of passief (het nalaten van handelingen) zijn. Bij overbelaste mantelzorgers kan ontsporing optreden, omdat iemand de zorg voor een ander niet meer aankan. Ook dat kan leiden tot ouderenmishandeling. Daarnaast spreken we van ouderenmishandeling bij het wegnemen van geld of bezittingen door iemand van wie de oudere afhankelijk is.

Een belangrijk aspect bij het doorbreken van het taboe op ouderenmishandeling is het onderwerp bespreekbaar maken. Want erover praten is het begin van de oplossing. Verder investeren in het wegnemen van handelingsverlegenheid, zowel bij de professional als bij de oudere zelf, is helpend. Trainingen, bijeenkomsten en voorlichting dragen daar aan bij.

Het voorkomen van financiële uitbuiting bij ouderen is belangrijk. Door het hele land hebben professionals het initiatief genomen tot 'lokale allianties'. Dat zijn lokale netwerken van deelnemers (bijv. notaris, bank, gemeente, huisarts, dementiecoach, politie, veilig thuis, thuiszorg) die kennis over financieel misbruik van ouderen delen, bundelen en financieel misbruik op die manier sneller signaleren en stoppen. De gemeente Ede heeft een lokale alliantie sinds 2013. Uitbreiding hiervan binnen de regio is wenselijk.

⁹ onderzoeksrapport "Dilemma's in de hulpverlening"

¹⁰ Scheiden... en de kinderen dan? – André Rouvoet - 2019

e. Mensenhandel

Mensenhandel gaat om het werven, vervoeren, overbrengen, opnemen of huisvesten van een persoon, met gebruik van dwang (in brede zin) en met het doel die persoon uit te buiten. De (beoogde) uitbuiting is de kern van mensenhandel. Mensenhandel is dus niet hetzelfde als mensensmokkel. Mensenhandel kent veel verschillende verschijningsvormen. Het kan bijvoorbeeld gaan om seksuele uitbuiting (gedwongen prostitutie, loverboys), arbeidsuitbuiting of criminele uitbuiting (gedwongen worden om winkeldiefstal te plegen). Omdat er sprake is van een afhankelijkheid tussen slachtoffer en pleger, valt dit ook onder geweld in afhankelijkheidsrelaties.

In het Interbestuurlijke Programma 2018^[1] hebben gemeenten afgesproken dat iedere gemeente per 2022 duidelijk beleid heeft om de aanpak van mensenhandel te borgen. Het is aan iedere gemeente om hier beleid op te ontwikkelen. De VNG ondersteunt gemeenten hierin via het project 'Aanpak mensenhandel'. Mensenhandel wordt gezien als een vorm van ondermijning en heeft daarmee ook een duidelijke verbinding met veiligheidsbeleid. Op dit moment verschilt het per gemeente in hoeverre hier specifiek aandacht voor is. In het beleid ten aanzien van mensenhandel is het nodig aandacht te hebben voor preventie, aanpak/vervolg, bescherming/zorg en samenwerking. Samenwerkingspartners op dit onderwerp zijn o.a. politie, OM, Comensha (Coördinatiecentrum tegen Mensenhandel), RIEC (Regionaal Informatie en Expertise Centrum), Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Omgevingsdienst en zorgpartijen.

Als het gaat om bescherming van en zorg voor slachtoffers, is er voor onze regio sinds 2017 een zorgcoördinator werkzaam bij Moviera. Zij is bereikbaar voor informatie en advies bij mogelijke gevallen van mensenhandel. Zij coördineert en monitort het zorgtraject voor de slachtoffers als casemanager. Daarnaast onderhoudt en bouwt zij het netwerk met relevante partijen. Landelijk zijn er vanaf 2019 extra opvangplekken gerealiseerd voor de slachtoffers van mensenhandel.

Onze ambities. Binnen de West Veluwe Vallei willen we dat:

1	Er is voldoende deskundigheid en specialistische kennis omtrent de specifieke aanpak die nodig is om huiselijk geweld te signaleren en duurzaam te stoppen bij specifieke groepen;
2	Professionals zijn vaardig in het bespreekbaar maken van geweld m.b.t. de specifieke groepen;
3	Seksueel geweld, eengerelateerd geweld, complexe scheidingen en ouderenmishandeling (inclusief financiële uitbuiting) zijn eerder en beter in beeld, waardoor (nieuw) huiselijk geweld wordt voorkomen en duurzaam stopt.
4	In acute situaties van seksueel geweld wordt er door hulpverleners doorverwezen naar het Centrum Seksueel Geweld (CSG); Bekendheid van het Centrum Seksueel Geweld (CSG) is vergroot onder de hulpverleners.
5	Iedere gemeente uiterlijk 2022 duidelijk beleid heeft om de aanpak van mensenhandel te borgen. Daarin is aandacht voor preventie, aanpak/vervolg, bescherming/zorg en samenwerking.

^[1] <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/02/14/programmastart-interbestuurlijk-programma-ibp>.

5. Financiering

In de regiovisie wordt het beleid op regionaal niveau vastgelegd. Gemeenten financieren de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties met name vanuit de budgetten Wmo, Jeugdwet en de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang (DU-VO) van de centrumgemeente. Financiering van de lokale zorg is een autonome verantwoordelijkheid van de individuele gemeenten.

In de West Veluwe Vallei is Ede de centrumgemeente voor de decentralisatie-uitkering VO. De centrumgemeente-middelen worden in zijn geheel ingezet voor centrale voorzieningen die voornamelijk of uitsluitend op bovenlokaal niveau te organiseren zijn. Denk hierbij aan de vrouwenopvang (incl. ambulante hulpverlening en zorgcoördinatie slachtoffers mensenhandel), een deel van Veilig Thuis en het Centrum Seksueel Geweld.

Financiering vanuit het programma Geweld hoort nergens thuis

Vanuit het programma 'Geweld hoort nergens Thuis' ontvangt Ede als centrumgemeente twee vormen van financiering:

1) Een financiële bijdrage voor de regionale projectleiding van € 25.000,- voor 2018 en € 75.000,- voor de jaren 2019, 2020 en 2021. Deze is/ wordt toegevoegd aan de uitkering van de centrumgemeente Ede.

2) Daarnaast kunnen we vanuit de projectenpool 'van denken naar doen' gekoppeld aan het landelijk programma financiële ondersteuning aanvragen op projecten voor de jaren 2019, 2020, 2021. Voor 2019 is dit reeds aan de regio toegekend. Voor 2020 en 2021 nog niet.

In 2019 ontvangen wij financiële ondersteuning voor:

• Project Schadelijke Traditionele Praktijken	€ 71.050,-
• Project Plegersaanpak	€ 54.632,-
• Project "Sneller Thuis	€ 121.275,-

In de regio blijven we alert op deze mogelijkheden om ondersteuning/subsidie te vragen, ook voor het vervolg van projecten.

Na het opstellen van het uitvoeringsplan is er meer duidelijkheid of extra middelen nodig zijn om de doelen te behalen.

6. Uitvoeringsagenda

Een belangrijk onderdeel van de uitvoeringsplannen is de (door)ontwikkeling en implementatie van een gedragen werkwijze en netwerksamenwerking. Die moet passen bij de vraag en het aanbod in de regio. Verbetering van de aanpak kost tijd. Niet alles kan tegelijkertijd en ongetwijfeld doen zich de komende jaren nieuwe uitdagingen voor.

Het succes van de uitvoeringsplannen is deels afhankelijk van de resultaten van andere trajecten in de regio die een betere samenhang en samenwerking op strategisch, tactisch en operationeel niveau tussen en binnen het zorg- sociaal- en veiligheidsdomein nastreven. Anderzijds zullen de uitvoeringsplannen ook aan het welslagen van deze trajecten bijdragen.

Monitoring

Het is van groot belang om te weten of de inzet van alle betrokken partners op de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties daadwerkelijk bijdraagt aan veiligheid en het duurzaam stoppen van geweld. Daarom heeft een landelijke onafhankelijke commissie een impactmonitor ontwikkeld. Er wordt een set van indicatoren opgesteld, waarmee de impact van de inzet van organisaties, professionals en overheden wordt gemonitord en onderzocht. Hierin wordt ook de ervaring van betrokken kinderen en volwassenen meegenomen. Verwachting is dat deze begin 2020 beschikbaar zal zijn. Die ontwikkelingen volgen we op de voet en haken aan wanneer mogelijk.

De voortgang van de uitvoering monitoren we halfjaarlijks in gelijke tred met het landelijk programma. Zo kunnen we de voortgang in de regio spiegelen aan de voortgang in de andere regio's in Nederland.

Bijlage 1 - Rondje regio West Veluwe Vallei

Deze visie is dankzij de inzet van veel mensen tot stand gekomen:

- Veilig Thuis Gelderland Midden - Manager en Beleidsadviseur
- Moviera - Manager Dienstverlening
- Veiligheidshuis - Ketenmanager, locatiemanager en procesregisseur
- Wethouder gemeente Barneveld - de heer P.J.T. van Daalen
- Wethouder gemeente Ede - de heer. L. Hoefslot
- Wethouder gemeente Ede - de heer. L. Meijer
- Wethouder gemeente Nijkerk - de heer. H.L. Dijksterhuis
- Wethouder gemeente Scherpenzeel - Mevrouw H.E. van Dijk-van Ommering
- Wethouder gemeente Wageningen - mevr. L.D. de Brito
- Teamleiders lokale (wijk) teams van alle gemeenten
- MEE - Regiomanager Veluwe
- Verwijsindex coördinator
- Veiligheidscoördinator Food Valley
- VGGM - Manager Maatschappelijke Zorg
- GGD Gelderland Midden - Manager JGZ
- Politie Oost - Nederland
- Reclassering
- Vluchtelingenwerk
- Ervaringsdeskundigen
- Ambtenaren Zorg, Welzijn of Veiligheid van alle gemeenten